Anuarul Universităţii "Petre Andrei" din Iaşi
Fascicula: **Drept, Ştiinţe Economice, Ştiinţe Politice**
ISSN: 2248-1079 | ISSN-L: 2601-7008
Covered in EconPapers, RePEc, CEEOL, ErihPlus, INDEX COPERNICUS, CrossRef, CrossCheck, Google Scholar, WorldCat, KVK, SOCIONET

2022, Issue 30, pages: 192-199 | doi: https://doi.org/10.18662/upalaw/99

Romania and the Eurozone – Nominal Convergence Criteria

[România şi aderarea la Zona Euro - criterii de convergenţă nominală]

Iuliana Marina MALANCA[1]
Moise CÎNDEA[2]

[1] Associate Professor Ph.D., "Petre Andrei" University of Iasi, Romania, E-mail: cindeaiulia@yahoo.com

[2] Professor Ph.D., "Petre Andrei" University of Iasi, Romania, E-mail: cindeamoise@yahoo.com

Abstract: *The aim of this paper is to analyze the extent to which our country meets the nominal convergence criteria according to the latest Convergence Report issued by the ECB (European Central Bank) in June 2022. The research is predominantly conceptual, also containing elements of empirical testing. The data used to analyze the extent to which our country fullfills the convergence criteria was mainly extracted from the Convergence Report issued by the European Central Bank in June 2022. The nominal convergence criteria are mentioned in the Maastricht Treaty and detailed in a protocol attached to it. The aim of the criteria is to ensure a sustainable process of nominal convergence regarding the evolution of prices, the exchange rates and long-term interest rates, as well as the budget deficit and public debt. We would like to mention that, for an exhaustive analysis of a country's accession to the Eurozone, analyzing the nominal convergence criteria is not sufficient for determining whether a country is ready to adopt the euroor not. Such an analysis should take into account at least the following three elements: the fulfillment of the nominal and real convergence criteria, the fullfillment of the optimality criteria, as well as the costs versus benefits analysis. However, in this article we will focus exclusively on the extent to which Romania fullfills the nominal convergence criteria.*

Keywords: *convergence criteria, Eurozone, price stability, budget deficit, public debt, exchange rate, interes rate.*

How to cite: Malanca, I. M., Cîndea, M. (2022). Romania and the Eurozone – nominal convergence criteria. *Anuarul Universităţii "Petre Andrei" din Iaşi, Fascicula: Drept, Ştiinţe Economice, Ştiinţe Politice, 30*, 192-199. https://doi.org/10.18662/upalaw/99

1. Introducere

Criteriile de convergenţă nominală sunt prevăzute în Tratatul de la Maastricht. Scopul criteriilor este de a asigura convergenţa nominală sustenabilă în ceea ce priveşte evoluţia preţurilor, cursurile de schimb şi ratele de dobândă pe termen lung, precum şi deficitul bugetar şi datoria publică. În această lucrare ne propunem, pe de o parte, să realizăm o scurtă trecere în revistă a criteriilor de convergenţă nominală stipulate în Tratatul de la Maastricht şi, pe de altă parte, să analizăm gradul de satisfacere a acestor criterii de convergenţă nominală de către ţara noastră.

2. Criteriile de convergenţă nominală din Tratatul de la Maastricht

Conform **criteriului stabilităţii preţurilor**, "nu poate depăşi cu mai mult de 1,5 puncte procentuale rata inflaţiei a cel mult trei state membre care au înregistrat cele mai bune rezultate în domeniul stabilităţii preţurilor" (Banca Centrală Europeană, 2022, p.7). Perioada de referinţă luată în calcul în cel mai recent raport al BCE este mai 2021 – aprilie 2022, iar valoarea de referinţă a fost calculată ca media aritmetică neponderată a celor mai scăzute trei rate ale inflaţiei înregistrate de statele membre ale UE, şi anume: Franţa (3,2%), Finlanda (3,3%) şi Grecia (3,6%), aceasta fiind de 4,9%.

Criteriul situaţiei finanţelor publice prevede ca statele membre candidate să îndeplinească următoarele două cerinţe fiscale: raportul dintre deficitul public planificat sau real şi Produsul Intern Brut (PIB) să nu depăşească valoarea de referinţă de 3% din PIB, iar raportul dintre datoria publică şi PIB să nu depăşească valoarea de referinţă de 60% din PIB (BCE, Raport de Convergenţă, iunie 2022, p.9).

Criteriul referitor la stabilitatea cursului de schimb înseamnă că „un stat membru a respectat marjele normale de fluctuaţie prevăzute de mecanismul cursului de schimb al Sistemului Monetar European, fără să cunoască tensiuni grave cel puţin pe parcursul ultimilor doi ani înaintea examinării" (Banca Centrală Europeană, 2022, p.12). În cel mai recent raport efectuat de BCE, perioada de referinţă pentru acest criteriu este cuprinsă între 26 mai 2020 şi 25 mai 2022.

Criteriul de convergenţă a ratelor dobânzilor presupune că rata dobânzii nominale medii pe termen lung "nu poate depăşi cu mai mult de 2 puncte procentuale pe aceea a cel mult trei state membre care au înregistrat cele mai bune rezultate în domeniul stabilităţii preţurilor" (Banca Centrală Europeană, 2022, p.13). Perioada de referinţă luată în calcul este mai 2021 – aprilie 2022, iar valoarea de referinţă a fost calculată doar pe baza ratelor

dobânzilor pe termen lung înregistrate de Franţa (0,3%), Finlanda (0,2%) şi Grecia (1,4%) (Greece). Astfel, rata medie este de 0,6%, iar adăugând cele două puncte procentuale obţinem 2,6%.

Pe lângă criteriile de convergenţă nominală, există şi o serie de criterii de convergenţă reală, cum ar fi: gradul de deschidere a economiei; ponderea comerţului cu ţările membre ale UE în totalul comerţului exterior; structura economiei, sau nivelul PIB/locuitor. Tratatul de la Maastricht nu menţionează, însă, criteriile de convergenţă reală, cel mai probabil deoarece iniţial Uniunea Europeană era formată din ţări cu o structură economică relativă asemănătoare. Importanţa îndeplinirii criteriilor de convergenţă reală pentru aderarea la UEM este conştientizată cu adevărat în contextul integrării în Uniunea Europeană a ţărilor din centrul şi estul Europei.

Potrivit Tratatului Comunităţii Europene, un stat membru al UE (Uniunea Europeană) care nu îndeplineşte criteriile de aderare este tratat ca stat cu derogare conform articolului 122 din Tratat. Şapte dintre cele 12 ţări care au aderat începând cu anul 2004, inclusiv Suedia (care are un statut aparte), intră în categoria statelor membre care fac obiectul unei „derogări", acestea neîndeplinind toate criteriile de aderare la UEM (Krugman & Obstfeld, 2006). În afară de Danemarca, nici un alt stat membru UE care nu a adoptat încă moneda euro nu a negociat vreo clauză de neparticipare, ceea ce înseamnă că, odată cu aderarea la UE, toate celelalte state membre se obligă să adopte moneda europeană atunci când vor îndeplini criteriile de convergenţă.

Consiliul Miniştrilor Economiei şi Finanţelor (en. Economic and Financial Affairs Council – ECOFIN) este cel care stabileşte dacă un stat membru a atins nivelul necesar de convergenţă sustenabilă pentru a participa la UEM. Decizia se bazează pe Rapoartele de convergenţă întocmite de BCE şi Comisia Europeană, pe un aviz al Parlamentului European şi pe o propunere din partea Comisiei Europene.

Încă de la momentul aderării la Uniunea Europeană, băncile centrale naţionale ale noilor participanţi sunt membre ale SEBC (Sistemul European al Băncilor Centrale), fără drept de vot în Consiliul Guvernatorilor. Prin adoptarea monedei euro, acestea intră în componenţa Eurosistemului, iar guvernatorii lor devin membri ai Consiliului Guvernatorilor. Adoptarea unilaterală a euro (denumită euroizare – en. „euroisation") de către statele membre sau candidate, este considerată incompatibilă cu cadrul de realizare a UEM şi, ca atare, neacceptată de UE. Toate statele candidate trebuie să urmeze procedura de integrare bazată pe cele trei etape prevăzute în Tratat.

3. Critici cu privire la criteriile de convergenţă

Oportunitatea participării în MCS II a ţărilor candidate este pusă tot mai des în discuţie de literatura economică de specialitate. O primă obiecţie se referă la limitele pe care accentuarea mobilităţii internaţionale a capitalului şi a integrării economiilor şi sistemelor financiare le impune unui mecanism conceput la începutul anilor '90, când aceste caracteristici ale economiei mondiale erau mult mai puţin pregnante (Isărescu, 2007, p.13). Un alt dezavantaj adus în discuţie este acela că ţările candidate îşi asumă costuri considerabile pentru respectarea criteriilor, fără a dispune şi de timpul necesar materializării unora dintre beneficii (Tofan, 2008).

De asemenea, după trecerea celor doi ani în care participanţii la MCS II îşi demonstrează capacitatea de a menţine cursul de schimb în interiorul benzii de fluctuaţie fără necesitatea unor intervenţii majore, respective ţară devine membru al UEM, renunţând astfel la politica monetară independentă. Aşadar, avantajele îndeplinirii criteriului de convergenţă nominală de stabilitate a preţurilor sunt oarecum umbrite de faptul că Banca centrală nu mai poate să fructifice credibilitatea ce decurge din asigurarea stabilităţii preţurilor, politica monetară nemaifiind una independentă.

Totodată, utilizarea excesivă a politicii de curs pentru asigurarea dezinflaţiei impuse de criteriul de la Maastricht poate conduce la un nivel de apreciere nesustenabil, cu efecte negative asupra competitivităţii sectoarelor supuse concurenţei externe, la supraevaluarea parităţii la care se va face convertirea în euro sau chiar la colapsul cursului de schimb înaintea aderării la UEM (Kopits, 1999).

Potrivit altor autori, trecerea la o formă de curs de schimb fix faţă de euro – cum este MCS II - în perioada de tranziţie către UEM s-ar putea dovedi un demers riscant în condiţiile în care procesul de convergenţă reclamă o anumită flexibilitate a regimului de curs (Mourmouras & Arghyrou, 1999). Pe de o parte, este probabil ca procesul de convergenţă să genereze presiuni inflaţioniste sau aprecierea nominală a monedei naţionale, iar existenţa unui regim de curs flexibil ar permite o anumită depreciere, care să compenseze pierderile de competitivitate cauzate de diferenţialul de inflaţie faţă de zona Euro. Pe de altă parte, însă, dat fiind faptul că în majoritatea economiilor în tranziţie, există încă dezechilibre macroeconomice majore (de natură structurală sau fiscală), participarea la MCS II (mai ales în cazul raportării la o bandă îngustă, de +/-2,25%) ar putea conduce la supraaprecierea monedei naţionale, dobânzi ridicate, creşterea volatilităţii fluxurilor de capital, intervenţii masive pe piaţa valutară,

atacuri speculative şi, în ultimă instanţă, ratarea obiectivului privind stabilitatea cursului de schimb.

Aşadar, intrarea în MCS II trebuie să fie precedată de atingerea unui nivel ridicat de convergenţă, respectiv de procesul consistent al reformelor structurale, de un proces de consolidare fiscală şi de o politică responsabilă a veniturilor. Acest fapt este, de altfel, demonstrat atât de experienţa Greciei anterior participării la UEM, cât şi de experienţa Ungariei, care a întâmpinat dificultăţi economice şi monetare după ce a adoptat un regim de curs de schimb de tipul MCS II. Participarea la MCS II înainte de atingerea unui stadiu suficient de avansat de convergenţă, dar şi de stabilitate a sistemului financiar, duce la creşterea riscului unor atacuri speculative.

Există, totuşi, o serie de argumente în favoarea menţinerii obligativităţii participării în MCS II a ţărilor aspirante la zona Euro. Implicând un mix coerent de politici economice, MCS II sprijină stabilizarea macroeconomică şi stimulează reformele structurale. Prin anunţarea parităţii centrale fixe a cursului de schimb şi a lărgimii benzii de fluctuaţie a acestuia, MCS II asigură ghidarea participanţilor pe piaţa valutară, ceea ce întăreşte stabilitatea cursului de schimb şi contribuie la limitarea nivelului şi a volatilităţii inflaţiei. Banda standard de fluctuaţie a cursului de schimb (+/-15 la sută) este suficient de largă pentru a acomoda eventualele şocuri asimetrice şi ajustări structurale din economie. Pentru a evita o participare excesiv de îndelungată la MCS II, este importantă stabilirea momentului intrării în acest mecanism în funcţie de stadiul îndeplinirii celorlalte criterii de convergenţă nominală.

4. România şi gradul de îndeplinire a criteriilor de convergenţă

România este stat membru ce face obiectul unei derogări, împreună cu Bulgaria, Cehia, Croaţia, Ungaria, Polonia şi Suedia, ceea ce presupune eforturi în vederea îndeplinirii tuturor criteriilor de convergenţă din Tratat, criterii care au fost descrise în detaliu în primul capitol al lucrării. Pregătirea în vederea participării la uniunea monetară europeană presupune îndeplinirea criteriilor de convergenţă nominală şi reală, participarea la Mecanismul Cursului de Schimb II şi continuarea procesului de preluare şi transpunere în legislaţia naţională a reglementărilor europene.

Modul în care România satisface criteriile de convergenţă nominală este sintetizat în tabelul nr. 1:

Tabel nr. 1. Criteriile de la Maastricht (indicatori de convergenţă nominală)

Ţara	Anul	Stabilit. preţurilor	Evoluţii şi proiecţii bugetare ale administraţiilor publice			Cursul de schimb		Rata dobânzii pe termen lung
		Inflaţia IAPC*	Ţară cu deficit excesiv	Surplusul (+)/deficitul (-) bugetului general consolidat	Datoria publică brută	Monedă participantă la MCS II	Cursul de schimb faţă de euro	Rata dobânzii pe termen lung
Bulgaria	2020	1,2	nu	-4,0	24,7	da	0,0	0,3
	2021	2,8	nu	-4,1	25,1	da	0,0	0,2
	2022	5,9	nu	-3,7	25,3	da	0,0	0,5
Cehia	2020	3,3	nu	-5,8	37,7	nu	-3,1	1,1
	2021	3,3	nu	-5,9	41,9	nu	3,1	1,9
	2022	6,2	nu	-4,3	42,8	nu	3,9	2,5
Croaţia	2020	0,0	nu	-7,3	87,3	da	-1,6	0,8
	2021	2,7	nu	-2,9	79,8	da	0,1	0,4
	2022	4,7	nu	-2,3	75,3	da	-0,2	0,8
Ungaria	2020	3,4	nu	-7,8	79,6	nu	-8,0	2,2
	2021	5,2	nu	-6,8	76,8	nu	-2,1	3,1
	2022	6,8	nu	-6,0	76,4	nu	-3,1	4,1
Polonia	2020	3,7	nu	-6,9	57,1	nu	-3,4	1,5
	2021	5,2	nu	-1,9	53,8	nu	-2,7	1,9
	2022	7,0	nu	-4,0	50,8	nu	-1,5	3,0
România	2020	2,3	da	-9,3	47,2	nu	-2,0	3,9
	2021	4,1	da	-7,1	48,8	nu	-1,7	3,6
	2022	6,4	da	-7,5	50,9	nu	-0,5	4,7
Suedia	2020	0,7	nu	-2,7	39,6	nu	1,0	0,0
	2021	2,7	nu	-0,2	36,7	nu	3,2	0,3
	2022	3,7	nu	-0,5	33,8	nu	-3,0	0,4
Valoarea de referinţă		4,9		-3	60			2,6

Sursa: Banca Centrală Europeană (2022)

În ceea ce priveşte criteriul de stabilitate a preţurilor, în luna aprilie 2022, rata medie anuală a inflaţiei înregistrată de România a fost de 6,4%, nivel superior valorii de referinţă de 4,9%.

Cât despre nivelul deficitului bugetar, în cazul României, în anul 2021, a fost depăşită semnificativ valoarea de referinţă de 3% din PIB. Totuşi, procedura de deficit excesiv, iniţiată în luna aprilie 2020, a fost suspendată temporar. Deşi ponderea datoriei publice se situează sub pragul de 60% din PIB, se poate observa un trend ascendent începând din anul 2019.

În perioada de referinţă cuprinsă între 26 mai 2020 şi 25 mai 2022, leul românesc nu a participat la MCS II. Aşadar, ţara noastră nu îndeplineşte criteriul cu privire la stabilitatea cursului de schimb.

În perioada de referinţă mai 2021 – aprilie 2022, ratele dobânzilor pe termen lung din România s-au situat, în medie, la 4,7%, valoare mult superioară celei de referinţă de 2,6%**.** Totuşi, ratele dobânzilor pe termen lung s-au plasat pe un trend descrescător începând cu anul 2012, ratele medii pe 12 luni scăzând de la puţin peste 7% la aproximativ 4,5% (Banca Centrală Europeană, 2022, p.74).

Potrivit raportului realizat de BCE în mai 2012, România îndeplinea un singur criteriu de convergenţă nominală, şi anume cel legat de nivelul datoriei publice ca procent din PIB (Banca Centrală Europeană, 2012). În anul 2011, aceasta se situa la nivelul de 38,4%, valoare net inferioară celei de referinţă de 60%. Ca atare, din perspectiva îndeplinirii criteriilor de convergenţă nominală, România nu a făcut niciun progres, în sensul ca, potrivit raportului BCE din iunie 2022 satisfacem în continuare doar criteriul cu privire la nivelul datorie publice. În plus, deşi criteriul este satisfăcut, comparativ cu anul 2011, nivelul datoriei publice a crescut semnificativ in anul 2022 (50,9% în 2022 versus 38,4% în 2011).

5. Concluzii

Aşadar, ţara noastră prezintă serioase rămâneri în urmă la marea majoritate a criteriilor de convergenţă nominală, plasând adoptarea monedei unice într-un orizont de timp destul de îndepărtat. Cu atât mai mult cu cât gradul de satisfacere a criteriilor de convergenţă nominală trebuie în mod obligatoriu coroborat cu satisfacerea criteriilor de convergenţă reală, a criteriilor de zonă monetară optimă, precum si cu analiza costuri/beneficii. În acest context, amânările justificate trebuie înţelese şi acceptate, deoarece grăbirea aderării fără corespondenţă în realitatea economică nu poate avea decât consecinţe nefaste asupra ţării care s-a ambiţionat în mod nejustificat

să beneficieze de pe urma unor avantaje care nu îi sunt, de fapt, accesibile. În acelaşi timp, însă, amânarea nejustificată a aderării la uniune monetară nu face decât să mărească decalajul dintre ţara noastră şi statele uniunii.

References

Banca Centrală Europeană. (2012). *Raport de Convergență*. Banca Centrală Europeană. http://www.ecb.int/pub/pdf/conrep/cr201205ro.pdf

Banca Centrală Europeană. (2022). *Raport de Convergență*. Banca Centrală Europeană. https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/conrep/ecb.cr202206~e0fe4e1874.ro.pdf

Isărescu, M. (2007). *România – Drumul către Euro* [Conference presentation]. Conferinţa organizată de Colegiul Academic al Universităţii Babeş Bolyai, http://www.ugir1903.ro/download/BNR_Drumul_catre_euro.pdf;

Kopits, G. (1999). *Implications of EMU for Exchange Rate Policy in Central and Eastern Europe*. IMF.

Krugman, P., & Obstfeld, M. (2006). *International Economics. Theory andPolicy* (seventh edition). Pearson Addison Weslley.

Mourmouras, I., & Arghyrou, M. (1999). *Monetary Policy and the European Periphery: Greek Experience and Lessons for Transition Economies*. CERT. http://www.sml.hw.ac.uk/cert/wpa/1999/dp9910.pdf

Tofan, M. (2008). *Integrarea României in Structurile Uniunii Economice şi Monetare*. C.H.Beck.